

КОМПОЗИЦІЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

©2023 ІЛЯШ О. І., ЛУПАК Р. Л., СМОЛЯР Л. Г., ХАУСТОВА В. Є., БОЯРИНОВА К. О.

УДК 339.9(477)
JEL: I38; O57; P27

Іляш О. І., Лупак Р. Л., Смоляр Л. Г., Хаустова В. Є., Бояринова К. О. Композиція порівняльних характеристик соціальної політики європейських країн

Метою дослідження є наукове обґрунтування та композиційне представлення порівняльних характеристик тенденцій соціальної політики в низці європейських країн із урахуванням певного набору критеріїв соціального забезпечення та приведенням аналітичних висновків стосовно їх змін. Обґрунтовано актуальність розширення сфер реалізації соціальної політики, що обумовлена теперішніми трансформаціями суспільних цінностей і швидким технологічним розвитком світового господарства. Це потребує проведення постійного моніторингу соціальних змін та аналізу впливу глобального середовища на соціально-економічний розвиток країн. Наведено порівняльні характеристики соціального забезпечення населення деяких європейських країн за низкою критеріїв (ратифікація оновлених Конвенцій МОП про соціальне забезпечення, ефективне охоплення соціальним захистом (включно з показниками ЦСП 1.3.1, 3.8.1), витрати на охорону здоров'я та соціальний захист, законодавче охоплення соціального захисту, допомоги на дітей та сім'ї, захист материнства, допомога у зв'язку з хворобою, захист від виробничих травм, захист від безробіття, виплати по інвалідності, пенсії за віком). Наголошено на явній відмінності соціальної політики України від європейських країн, що головним чином пов'язана із соціально-економічним станом нашої країни та посилюється від початку загострення гібридних загроз і необхідності військового захисту. Виділено тенденції, що визначають критичну необхідність теперішніх реформ у соціальній політиці та мають значний вплив на соціально-економічний стан європейських країн. Наголошено на подальшому поглибленні соціальних проблем і необхідності ще більш активного реформування соціальної сфери. Зроблено висновок, що основним завданням України в теперішніх умовах є задоволення базових потреб та інтересів суспільства, підтримання основних процесів життєдіяльності соціуму, забезпечення на достатньому рівні освоєння та творення соціальних цінностей.

Ключові слова: соціальна політика, соціальне забезпечення, соціальні відносини, соціальний захист, країни ЄС.

Табл.: 2. **Бібл.:** 15.

Іляш Ольга Ігорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Берестейський, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: oliai@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/V-3326-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56607304100>

Лупак Руслан Любомирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/124645>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Смоляр Любов Гаврилівна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту підприємств, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Берестейський, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: lgsmoliar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5626-4043>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216893198>

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Бояринова Катерина Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економічної кібернетики, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Берестейський, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: k.boiarynova@kpi.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5879-2213>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56989863700>

UDC 339.9(477)
JEL: I38; O57; P27

Ilyash O. I., Lupak R. L., Smoliar L. G., Khaustova V. Ye., Boiarynova K. O. A Composition of Comparative Characteristics of Social Policy of European Countries

The aim of the study is a scientific substantiation and compositional presentation of comparative characteristics of social policy trends in a number of European countries, taking into account a certain set of social security criteria and drawing analytical conclusions about their changes. The relevance of expanding the spheres of implementation of social policy, conditioned by the current transformations of social values and rapid technological development of the world

economy, is substantiated. This requires constant monitoring of social changes and analysis of the impact of the global environment on the socioeconomic development of countries. Some comparative characterizations of social security of the population of several European countries are provided according to a number of criteria (ratification of the updated ILO Conventions on Social Security, effective social protection coverage (including the SDG indicators 1.3.1, 3.8.1), expenditures on health care and social protection, legislative coverage of social protection, child and family benefits, maternity protection, sickness assistance, protection against occupational injuries, protection against unemployment, disability benefits, old age pensions). The clear difference between the social policy of Ukraine and the European countries, which is mainly related to the socioeconomic situation of our country and has intensified since the beginning of the aggravation of hybrid threats and the need for military protection, is emphasized. The tendencies that determine the critical necessity of the current reforms in social policy and having a significant impact on the socioeconomic situation of the European countries are allocated. The further deepening of social problems and the need for even more active reform of the social sphere are emphasized. It is concluded that the main task of Ukraine in the current conditions is to meet the basic needs and interests of society, to maintain the basic processes of life of society, to ensure the development and creation of social values at a sufficient level.

Keywords: social policy, social security, social relations, social protection, countries of the EU.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 15.

Ilyash Olha I. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (37 Beresteisky Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: oliai@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/V-3326-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56607304100>

Lupak Ruslan L. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/124645>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Smoliar Liubov G. – PhD (Economics), Professor, Professor of the Department of Enterprise Management, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (37 Beresteisky Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: lgsmoliar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5626-4043>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216893198>

Khaustova Viktoriia Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor, 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Boiarynova Kateryna O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Economic Cybernetics, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (37 Beresteisky Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: k.boiarynova@kpi.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5879-2213>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56989863700>

Соціальна політика все більше визначає здатність країни забезпечувати достатні темпи розвитку, адаптуватися до глобалізаційних змін, підтримувати та підвищувати необхідний рівень економічної безпеки і конкурентоспроможності, вирішувати інші критично важливі завдання. В економічній теорії здебільшого роль соціальної політики розглядається в аспекті пошуку способів подолання низки побутових, трудових, демографічних і пов'язаних з ними проблем у суспільстві, що виникають в міру настання економічних, фінансових, політичних занепадів і загострень.

Теперішні трансформації суспільних цінностей і швидкий технологічний розвиток світового господарства зберігає базові стандарти соціальної політики, але водночас розширює та створює нові сфери її реалізації, що в кінцевому підсумку вимагає проведення постійного моніторингу соціальних змін та аналізу впливу глобального середовища на соціально-

економічний розвиток країн. Тут доречно інформаційно-аналітичну роботу проводити виходячи із порівнюваності, достовірності, обґрунтованості та інших характеристик обраних сфер дослідження соціальної політики.

Для України в контексті поліпшення соціальної політики прийнятною моделлю варто розглядати європейську соціальну систему, становлення якої врахувало різні підходи до регулювання соціальних та економічних відносин і яка відрізняється постійним прогресом і пошуком нових способів удосконалення. Отже, актуальним є порівняння характеристик соціальної політики нашої країни та європейських країн, що сформує базові положення для розуміння механізмів впровадження в українську соціально-економічну систему прогресивних європейських норм і подальшого тісного поєднання із загальною європейською моделлю управління соціальними відносинами.

Аналіз останніх публікацій науковців підтверджує значну широту сфер економіки, розвиток яких визначається ефективністю реалізації соціальної політики та здатністю органів державного регулювання впроваджувати зміни і досягати прогресу в побудові нової соціальної моделі національного господарства. Варто виділити результати досліджень таких вітчизняних науковців, як: С. Бондаренко, Н. Бугас [1], О. Бутник [2], Т. Васильців [3, с. 8–14; 4, с. 23–29], О. Мульська [4, с. 23–29; 12], Х. Дрималовська, Р. Бала [5, с. 178–184], І. Жеребило [6, с. 283–289], О. Капітан, А. Нестеренко [8, с. 260–266], А. Мостепанюк [9, с. 1–8; 10, с. 7–10], В. Николаєва, Н. Малярчук, Л. Овчарова [11], Н. Руцишин [12] та інших. Попри це, вивчення соціальної політики є неперервним, адже норми, типи, сфери та інше, що стосується соціальних відносин, постійно змінюються, набувають нових цінностей і потребують регулювання, моніторингу, контролю тощо.

Метою статті є наукове обґрунтування та композиційне представлення порівняльних характеристик тенденцій соціальної політики в низці європейських країн із урахуванням певного набору критеріїв соціального забезпечення та приведенням аналітичних висновків стосовно їх змін.

Відомо, що основними цілями соціальної політики є забезпечення соціального захисту, розвиток соціально-трудова відносин, розширення сфер соціального страхування, прогресування ринку праці та зайнятості, поліпшення умов для нагромадження та реалізації соціального потенціалу. У підсумку головним результатом такої політики стає соціальне забезпечення суспільства, де від держави вимагається сформувані відповідне правове середовище, бізнес зобов'язаний виконувати державні норми, а суспільство прагнучим підвищувати продуктивність праці та інтелектуально-творчий розвиток.

Соціальне забезпечення населення прийнято розглядати як систему державних програм і заходів, які передбачають забезпечення мінімального рівня доходів, здоров'я, освіти та інших соціальних потреб суспільства. Водночас масштаби соціального забезпечення можуть варіюватися залежно від країни, її економічного стану та політичного устрою.

У багатьох країнах ЄС соціальне забезпечення населення відбувається через різні державні програми, такі як пенсійна система, медичне страхування, соціальна допомога, допомога по безробіттю та інші. Так, останніми роками витрати на соціальне забезпечення у Франції склали 34,0% ВВП, Німеччині – 30,0%, Італії – 28,0%, Іспанії – 26,0%, у скандинавських країнах (Данія, Швеція, Норвегія) – 30,0%. Порівняно з європейськими країнами в інших витрати на соціальне забезпечення є меншими, зокрема в Канаді вони складають 17,0% ВВП, США – 19,0%, Японії – 18,0%, Австралії – 17,0% [13; 14].

Аналізування системи соціального забезпечення Іспанії, України та Польщі засвідчило суттєву різницю в періоді ратифікації оновлених Конвенцій МОП про соціальне забезпечення. Так, різниця складає 28 років порівняно з часом ратифікації Конвенцій в Іспанії. Уже у 1996 р. Україна та Королівство Іспанія підписали Угоду про соціальне забезпечення громадян і висловили взаємне бажання розвивати та поглиблювати дружні відносини. При тому витрати на охорону здоров'я та соціальний захист у досліджуваних країнах рівноцінно коливався в межах 16,2–16,8% (табл. 1).

У табл. 2 наведено порівняльні характеристики соціального забезпечення населення деяких європейських країн за низкою критеріїв (ратифікація оновлених Конвенцій МОП про соціальне забезпечення, ефективне охоплення соціальним захистом (включно з показники ЦСР 1.3.1, 3.8.1), витрати на охорону здоров'я та соціальний захист, законодавче охоплення соціального захисту, допомоги на дітей та сім'ї, захист материнства, допомога у зв'язку з хворобою, захист від виробничих травм, захист від безробіття, виплати по інвалідності, пенсії за віком), відповідно до яких можна відмітити:

- ✦ залежність соціальної допомоги від економічного стану країни;
- ✦ диференційований характер надання державної допомоги різним верствам населення;
- ✦ значні відмінності у визначенні мінімального розміру матеріальної державної допомоги;
- ✦ значні труднощі в підтримці окремих категорій населення;
- ✦ посилення вимог до отримання державної допомоги.

Для України явною є відмінність від європейських країн, що головним чином пов'язана із соціально-економічним станом нашої країни та яка, до того ж, посилилася від початку загострення гібридних загроз і необхідності військового захисту.

Один із найвищих рівнів соціального забезпечення існує у Франції, зокрема, у 2021 р. урядом країни на такі потреби було виділено майже 711 млрд євро, що становить понад 30,0% від усіх державних витрат у країні.

Франція має одну з найбільш розвинутих систем соціального захисту у світі. Так, у 2021 р. уряд Франції виділив 35 млрд євро на соціальні програми для боротьби з наслідками пандемії COVID-19. Основні програми соціального захисту у Франції включають: систему соціального страхування, яка забезпечує оплату лікарняного лікування, допомогу по безробіттю та матеріальну допомогу; пенсійну систему, яка забезпечує виплату пенсії. Зокрема, стосовно пенсій відмітимо нещодавній початок у Франції відповідної реформи, яка передбачає підвищення пенсійного віку до 64 років і супроводжується активними громадським невдоволенням і масовими протес-

Аналіз динаміки обсягів соціального забезпечення Іспанії, України та Польщі

Основні види соціального забезпечення	Країна		
	Іспанія	Польща	Україна
1. Ратифікація оновлених Конвенцій МОП про соціальне забезпечення	1988	2003	2016
2. Ефективне охоплення соціальним захистом (включно з показниками ЦСР 1.3.1, 3.8.1), 2020 або останній доступний рік (відсоток відповідної групи населення)	80,9	84,9	73,0
3. Витрати на охорону здоров'я та соціальний захист, 2020 або останній доступний рік (відсоток ВВП)	16,8	16,2	16,2
4. Законодавче охоплення соціального захисту, за функціями, 2020 або останній доступний рік (відсоток населення працездатного віку)	49,5	43,7	49,3

Джерело: складено авторами за [15].

тами. До прикладу, Німеччина також має розвинену систему соціального захисту населення, яка включає медичне страхування, пенсії, допомогу по безробіттю, допомогу сім'ям з дітьми та інші послуги. І вже у 2020 р. уряд Німеччини виділив понад 130 млрд євро на соціальні програми для підтримки населення під час пандемії COVID-19.

Якщо брати до уваги достроковий вихід на пенсію, то в більшості європейських країн це відбувається в 62 роки (наприклад, у Австрії, Греції, Італії, Іспанії, Норвегії, Португалії, Швеції). Попри це, уряди багатьох країн усвідомлюють, що реформувати пенсійну систему необхідно буде кожній європейській країні, незважаючи на соціально-економічний стан, адже все більш вираженою в Європі є тенденція старіння населення, що вимагає радикальних реформ у соціальній політиці. В Україні реформування пенсійної системи також триває, і у 2023 р. населення нашої країни (як чоловіки, так і жінки) виходять на пенсію у 60 років, але здатність набутти статусу пенсіонера й отримувати відповідні виплати напряму залежить від страхового стажу.

Високе соціальне забезпечення вимагає значних витрат, і не лише від держави. Так, у Франції діє одна з найдорожчих систем охорони здоров'я, яка існує шляхом стягнення близько 19,0% доходу з усіх, хто влаштувався на офіційну роботу, а також податків, які накладаються на тютюновий, алкогольний і фармацевтичний бізнес. При цьому третина страхового внеску припадає на працівників, а решту сплачують роботодавців, що в підсумку дозволяє забезпечити страховими полісами майже 9 із 10 французів.

Попри те, що країни ЄС функціонують як єдина група країн зі спільною нормативно-правовою базою, системою інституціонального регулювання та іншим, існує низка особливостей у реалізації соціальної політики. Так, працівникам, самозайнятим особам і членам їх сімей надано свободу пересування в межах ЄС, але така свобода пересування може призвести

до втрати багатьох можливостей у галузі соціального захисту порівняно з тими особами, які постійно проживають у своїй країні. Для забезпечення високого рівня соціального захисту, виконання положень, які визначені Європейською соціальною хартією та Хартією Співтовариства про фундаментальні соціальні права робітників, Співтовариство здійснює заходи, які сприяють координації дій у соціальному захисті та враховують відмінності національних законодавств щодо соціального захисту.

Відповідно до законодавства країн – членів ЄС наявність права на певний вид соціального захисту та його надання залежить від розміру та кількості внесків, зроблених до відповідних інститутів соціального захисту. Право на соціальний захист може пов'язуватися також із фактом проживання в одній із країн – членів ЄС. При цьому кожна країна має власне законодавство щодо соціального захисту. Ця проблема знайшла своє відображення у ст. 42 Договору про ЄС, де йдеться про адаптацію соціального захисту до захисту працівників-мігрантів та його відповідність двом основним принципам: створення можливостей для набуття та збереження права на соціальні виплати шляхом урахування всіх періодів, передбачених у законах окремих країн, і надання виплат особам, які є резидентами на території країн – членів ЄС.

Загалом захист соціальних прав населення є однією з головних функцій урядів кожної країни світу, а особливо в контексті відновлення після пандемії COVID-19 і необхідності концентрації на забезпеченні максимально можливої підтримки своїм громадянам.

ВИСНОВКИ

Підходи до соціальної політики в багатьох європейських країнах мають багато відмінностей, які здебільшого пов'язані із економічним станом, демографічними тенденціями, а також політичним устроєм, людським капіталом та іншим. Так складається, що країни із високим економічним розвитком здатні повною мірою забезпечувати базові потреби суспіль-

Таблиця 2

Порівняльні характеристики соціального забезпечення окремих європейських країн

Показник	Країна		
	Франція	Польща	Україна
1	2	3	4
Ратифікація оновлених Конвенцій МОП про соціальне забезпечення (1952 р.)	1956 р.	2003 р.	2016 р.
Ефективне охоплення соціальним захистом (включно з показниками ЦСР 1.3.1., 3.8.1), відсоток відповідної групи населення	-	ЦСР 1.3.1.: 84,9 ЦСР 3.8.1.: 75,0	ЦСР 1.3.1.: 73,0 ЦСР 3.8.1.: 68,0
Витрати на охорону здоров'я та соціальний захист, відсоток ВВП	11,5	6,5	7,1
Законодавче охоплення соціального захисту, відсоток населення працездатного віку	85,7	52,0	48,0
Допомоги на дітей та сім': ключові характеристики	<p>При народженні дитини державна допомога складає 923,08 € (1846,15 € при усиновленні дитини). Виплачується, якщо заробітна плата батьків не перевищує 35,729 € (сума варіюється до 64,722 €, залежно від кількості дітей, ситуації з роботою в подружжя та іншого). Передбачена щомісячна допомога в розмірі 184,62 €, а для сімей з одним батьком – 100,09 €. Виплата закінчується, як тільки дитина досягає 20 років. Існують інші види державної допомоги – при зміні житла багатодітної сім'єю (одноразово 974,90 €), скороченні робочих годин для батьків при догляді за дитиною (щомісячно від 145,63 € до 390,52 €), частковій компенсації оплати послуг няні (до 85,0 %) для дитини віком до шести років та якщо працюють батьки</p>	<p>При народженні дитини можна розраховувати до 12 тис. злотих державної підтримки, виплачуваної в розмірі 1,0 тис. злотих щомісяця протягом одного року або частинами по 500 злотих протягом двох років. Допомога не залежатиме від доходу сім'ї, кошти не оподатковуються</p>	<p>Сума виплат при народженні дитини незмінна та не залежить від того, чи це перша чи, наприклад, третя дитина. Розмір допомоги становить 41,3 тис. грн. Виплата здійснюється одноразово в розмірі 10,3 тис. грн, решта суми виплачується протягом 36 місяців рівними частинами (по 860 грн щомісяця)</p>

1	2	3	4
<p>Захист материнства: ключові характеристики</p>	<p>Оплачувану декретну відпустку оформлюють терміном на чотири місяці. Жінка не може залишатися на робочому місці після 37-го тижня вагітності. Робоче місце зберігається протягом трьох років після пологів. При цьому чотири місяці вона отримує повну зарплату від компанії, в якій працює, а після – допомогу від держави</p>	<p>Жінки можуть використати до шести тижнів декретної відпустки до очікуваної дати пологів. Якщо жінка не пішла в декретну відпустку до пологів, то декретна відпустка починається з дня пологів. Після пологів мати повинна використати 14 тижнів відпустки в обов'язковому порядку</p>	<p>Жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів – 70) календарних днів після пологів, починаючи з дня пологів, зі збереженням заробітної плати в повному обсязі</p>
<p>Допомога у зв'язку з хворобою: ключові характеристики</p>	<p>Якщо людину кладуть в стаціонар, то близько 80,0% витрат першого місяця перебування в лікарні їй відшкодує Національна лікарняна каса. Необхідність більш тривалого лікування дає право на безкоштовну госпіталізацію. Витрати на візити до лікарів, лабораторні дослідження та покупка ліків відшкодовуються здебільшого до 75,0%</p>	<p>Держава компенсує 70,0% від зарплати, якщо хворий лежить у шпиталі; 80,0% від заробітної плати в разі хвороби без госпіталізації чи догляду за хворою дитиною чи родичем; 100,0%, якщо це хвороба під час вагітності, у разі нещасного випадку на роботі чи професійного захворювання</p>	<p>Виплачується Фондом соціального страхування застрахованим особам починаючи з шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності або до встановлення медико-соціальною експертною комісією інвалідності. Оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, здійснюється за рахунок коштів роботодавця в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України</p>
<p>Захист від виробничих травм: ключові характеристики</p>	<p>Потерпілий має право отримати 100,0% зарплати за день, коли сталася аварія, а наступного – 60,0%. З 29-го дня виплата піднімається до 80,0%, але вона не може бути більшою за 250 євро на день. Коли ж трапляється смерть на виробництві або професійне захворювання спричиняє смерть, родичі мають право на пенсію в разі втрати годувальника, дружина претендує на пенсію в розмірі 40,0% від заробітної плати потерпілого. Також право на компенсацію мають діти або нащадки молодше 20 років. На пенсію у 25,0% річної заробітної плати потерпілого має право найстарша дитина</p>	<p>Роботодавець повинен виконати певні зобов'язання, зокрема надання першої допомоги потерпілому, охорону місця нещасного випадку, повідомлення про нещасний випадок компетентного місцевого інспектора праці та інших органів, призначення аварійної групи. Роботодавець зобов'язаний, зокрема, скласти акт про нещасний випадок, і це забезпечує правову основу для вимагання працівником компенсації. Правильно складений звіт про нещасний випадок є підставою для отримання працівником компенсації від ZUS або страхової компанії роботодавця</p>	<p>Фонд соціального страхування України здійснює соціальний захист і гарантує фінансові допомоги та компенсації потерпілим, які в результаті травм на виробництві чи професійних захворювань отримали інвалідність або стійку втрату працездатності. Діяльність Фонду щодо забезпечення потерпілих медико-соціальними послугами спрямована на відновлення здоров'я потерпілих, повернення їх до праці й у суспільне життя, усунення або максимального зменшення наслідків захворювання або травми</p>

1	2	3	4
<p>Захист від безробіття: ключові характеристики</p>	<p>Для нарахування допомоги по безробіттю потрібно офіційно пропрацювати не менше 122 днів до закінчення терміну дії трудового договору та бути зареєстрованим на біржі праці. Резиденти Франції віком від 25 років, які перебувають на території країни більшу частину року, мають дохід на сім'ю, нижчий за встановлений мінімум, мають право на допомогу (RSA), що становить від 513,88 € до 1079,14 € на місяць (залежно від складу сім'ї). У деяких випадках на допомогу можуть претендувати особи від 18 до 24 років, наприклад, якщо вони батьки-одиначки</p>	<p>Для нарахування допомоги по безробіттю потрібно офіційно пропрацювати не менше 12 місяців та отримувати не менше мінімальної зарплати. Реєстрація та отримання статусу безробітного не дає право отримувати допомогу автоматично. Матеріальна допомога виплачується тим, для кого в центрі зайнятості не знайшлося відповідної вакансії, стажування чи навчальної програми. Якщо відпрацювати від 5 до 20 років, можна розраховувати на стандартну ставку в 1240,80 злотих та отримувати протягом перших трьох місяців, менше ніж 5 років – 80,0% стандартної ставки. Іноземці з трудовим стажем понад 20 років мають право розраховувати на 120,0% від стандартної ставки</p>	<p>Допомогу по безробіттю можна отримувати при страховому стажі протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної. Допомога продовжується не менше, ніж 7 місяців. Її тривалість залежно від страхового стажу: до 3 років – 180 календарних днів; від 3 до 6 років – 210 календарних днів; від 6 до 12 років – 240 календарних днів; від 12 до 18 років – 270 календарних днів; від 18 до 24 років – 300 календарних днів. Розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до середньої зарплати (доходу) залежно від страхового стажу, але не менше, ніж мінімальний розмір допомоги по безробіттю. Максимальний розмір виплат по безробіттю під час дії воєнного стану не може перевищувати 150,0% мінімальної заробітної плати – це 10 050 грн. Виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру: перша половина строку – 100,0%; у подальшому – 50,0%</p>
<p>Виплати по інвалідності: ключові характеристики</p>	<p>Виплати, зазначені в бюджетах фондів соціального страхування під рубрикою «Старість – Інвалідність» і призначені для матеріального забезпечення інвалідів, утриманців і пенсіонерів, є головною статтею видатків на соціальний захист і становлять близько 13,0% ВВП, і ця сума включає як основні пенсії, що виплачуються Фондом соціального забезпечення, так і обов'язкові додаткові пенсії</p>	<p>Отримати пенсію за інвалідністю може будь-хто, хто відповідає всім таким вимогам: має сертифікат, виданий лікарем-оцінювачем ZUS; має відповідний загальний страховий стаж (страховий і нестраховий періоди); не пізніше 18 місяців з дати закінчення страхового стажу чи нестрахового періоду (не стосується якщо: жінка втратила повну працездатність при страховому стажі не менше 20 років, чоловік – не менше 25 років)</p>	<p>Пенсія по інвалідності призначається при інвалідності I групи (непрацездатність, що вимагає постійного догляду), II групи (непрацездатність, що не вимагає постійного догляду) або III групи (непрацездатність, що дозволяє звичайну роботу). Для отримання інвалідності I групи застрахована особа повинна мати страховий стаж від одного року (вік до 25 років) до 10 років (старше 54–59 років) на момент настання інвалідності. У разі інвалідності II або III групи застрахована особа повинна мати страховий стаж від одного року (якщо вона молодша 23 років) до 14 років (якщо вона старша 56–59 років) на момент настання інвалідності. Застраховані особи з інвалідністю III групи, які мають щонайменше 35 років (чоловіки) або 30 років (жінки) страхового стажу, можуть обрати отримання пенсії за віком</p>

1	2	3	4
<p>Пенсії за віком: ключові характеристики</p>	<p>Пенсійний вік становить 62 роки для жінок та 62,5 роки для чоловіків. Проте існують певні винятки для деяких професій та категорій населення, які можуть переходити на пенсію раніше. Наприклад, жінки, які народилися до 1 січня 1955 р., можуть переходити на пенсію у віці 60 років, а жінки з більш пізніми датами народження можуть переходити на пенсію поступово, починаючи з 62 років. Також представники деяких професій, які пов'язані зі здоров'ям, можуть мати право на перехід на пенсію раніше, ніж за загальними правилами</p>	<p>Пенсійний вік становить 60 років для жінок і 65 років для чоловіків. Після досягнення цього віку чоловіки та жінки можуть вирішити, чи бажають вони продовжувати працювати, чи залишити роботу та вийти на пенсію</p>	<p>Пенсійний вік 60 років за наявності щонайменше 35 років страхового стажу (чоловіки) та 30 років (жінки). Часткову пенсію отримують особи віком 60 років за наявності щонайменше 25 років страхового стажу (з поступовим збільшенням на один рік щороку до досягнення 35 років у 2038 р.) і не відповідає вимогам щодо сплати внесків для отримання повної пенсії; віком 63 роки за наявності щонайменше 15 років страхового стажу (з поступовим збільшенням на один рік щороку до досягнення 25 років у 2038 р.) і не відповідає вимогам щодо сплати внесків для отримання повної пенсії. Пенсія може бути відкладена від 1 до 10 років після досягнення звичайного пенсійного віку</p>

ства, впроваджувати нові, поліпшені соціальні стандарти та на постійні основи досягати в суспільстві суспільної злагоди та стабільності.

Основним завданням України в теперішніх умовах є задоволення базових потреб та інтересів суспільства, підтримання основних процесів життєдіяльності соціуму, забезпечення на достатньому рівні освоєння та творення соціальних цінностей. Очевидно, що за таких тенденцій досягнути необхідного прогресу в соціальній політиці досить складно, і такі завдання часто втрачають пріоритетність при посиленні гібридних загроз і ризиків. Тому суспільство повинно змінюватися, більше уваги приділяти самоорганізації в забезпеченні соціального захисту, налагодженню високоінтелектуальної праці, поліпшенню соціальної відповідальності.

Подальші наукові дослідження варто сконцентрувати на вивченні інструментарію вдосконалення вітчизняної державної соціальної політики, що враховуватиме позитивний досвід європейських країн, вплив теперішніх умов на соціально-економічне функціонування національного господарства, активні зміни соціальних цінностей у міру глобалізаційних тенденцій технологізації та цифровізації тощо. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.40.
- Бутник О. О. Аналіз моделей соціальної політики в країнах з розвинутими ринковими відносинами: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 5. URL: <http://www.dyu.nauka.com.ua/?op=1&z=1236>.
- Васильців Т. Г., Іляш О. І., Лупак Р. Л. Проблеми та засоби конвергенції соціальної безпеки в Україні та ЄС. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 8–14. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-12_0-pages-8_14.pdf
- Васильців Т. Г., Мульська О. П. Напрями та інструменти економічного механізму державного регулювання міграційних процесів в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 2. С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-2-3>
- Дрималовська Х. В., Бала Р. Д. Державна соціальна політика: сутність, моделі, напрями. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 178–184. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-178-184>
- Жеребило І. В. Соціальна політика держави як регулятор розвитку соціальної сфери: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 283–289. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-283-289>
- Іляш О. І., Лупак Р. Л., Качмар Н. М. Необхідність системного реформування соціальної політики задля забезпечення розвитку ринку праці західних регіонів України. *Проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 285–292. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-4_0-pages-285_292.pdf

8. Капітан О. І., Нестеренко А. В. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток соціальної сфери України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2021. Т. 29. С. 260–266. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5783931>
  9. Мостепанюк А. В. Соціальна політика держави: формування наукових підходів та європейські реалії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2020. Т. 31. № 2. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-1>
  10. Мостепанюк А. В. Трансформація європейської соціальної політики в умовах глобалізації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 1. С. 7–10. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-67-1>
  11. Николаєва В. І., Малярчук Н. Г., Овчарова Л. М. Моделі соціальної політики та соціальної роботи в Європейському Союзі: особливості й характеристики. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 4. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-17>
  12. Руцишин Н., Мульська О. Механізм забезпечення соціальної стабільності в умовах інтенсифікації міграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-41>
  13. Government expenditure on social protection // *eu/rostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection.
  14. Breakdown of government spending by functions of social protection and health (COFOG). URL: https://www.oecd-ilibrary.org/breakdown-of-government-spending-by-functions-of-social-protection-and-health-cofog_d03766ca-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fcomponent%2Fd03766ca-en&mimeType=pdf
  15. Social Protection platform. World Social Protection Data Dashboard. URL: <https://www.social-protection.org/gimi/ShowCountryProfiles.action>
- REFERENCES**
- “Breakdown of government spending by functions of social protection and health (COFOG)”. https://www.oecd-ilibrary.org/breakdown-of-government-spending-by-functions-of-social-protection-and-health-cofog_d03766ca-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fcomponent%2Fd03766ca-en&mimeType=pdf
- Bondarenko, S. M., and Buhas, N. V. “Sotsialna polityka derzhavy yak osnova zabezpechennia sotsialnoho rozvytku” [Social Policy of the State as a Basis for Ensuring Social Development]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 2 (2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.40
- Butnyk, O. O. “Analiz modelei sotsialnoi polityky v krainakh z rozvynutymy rynkovymy vidnosynamy: dosvid dlia Ukrainy” [Analysis of Models of Social Policy in the Countries with Developed Market Relations: Experience for Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 5 (2018). <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1236>
- Drymalovska, Kh. V., and Bala, R. D. “Derzhavna sotsialna polityka: sutnist, modeli, napriamy” [State Social Policy: Essence, Models, Directions]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2021): 178-184. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-178-184>
- “Government expenditure on social protection”. *Eurostat*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection
- Iliash, O. I., Lupak, R. L., and Kachmar, N. M. “Neobkhdnist systemnoho reformuvannia sotsialnoi polityky zadlia zabezpechennia rozvytku rynku pratsi zakhidnykh rehioniv Ukrainy” [The Necessity of Reforming the System of Social Policies to Ensure the Labor Market Development in the Western Regions of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2015): 285-292. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-4_0-pages-285_292.pdf
- Kapitan, O. I., and Nesterenko, A. V. “Vplyv yevrointehratsiinykh protsesiv na rozvytok sotsialnoi sfery Ukrainy” [The Influence of European Integration Processes on the Development of the Social Sphere of Ukraine]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, vol. 29 (2021): 260-266. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5783931>
- Mostepaniuk, A. V. “Sotsialna polityka derzhavy: formuvannia naukovykh pidkhdov ta yevropeiski realii” [State Social Policy: The Formation of Scientific Approaches and European Realities]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia «Ekononika i upravlinnia»*, vol. 31, no. 2 (2020): 1-8. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-1>
- Mostepaniuk, A. V. “Transformatsiia yevropeiskoi sotsialnoi polityky v umovakh hlobalizatsii” [Transformation of European Social Policy in the Globalization]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, no. 1 (2020): 7-10. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-67-1>
- Nykolaieva, V. I., Maliarchuk, N. H., and Ovcharova, L. M. “Modeli sotsialnoi polityky ta sotsialnoi roboty v Yevropeiskomu Soiuzi: osoblyvosti i kharakterystyky” [Models of Social Policy and Social Work in the European Union: Features and Characteristics]. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii*, no. 4 (2021). DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-17>
- Rushchyshyn, N., and Mulka, O. “Mekhanizm zabezpechennia sotsialnoi stabilnosti v umovakh intensyfikatsii mihratsiinykh protsesiv” [Mechanism for Ensuring Social Stability in the Conditions of Intensification of Migration Processes]. *Ekononika ta suspilstvo*, no. 29 (2021). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-41>
- “Social Protection platform. World Social Protection Data Dashboard”. <https://www.social-protection.org/gimi/ShowCountryProfiles.action>
- Vasylytsiv, T. H., and Mulka, O. P. “Napriamy ta instrumenty ekonomichnoho mekhanizmu derzhavnogo rehulivannia mihratsiinykh protsesiv v Ukraini” [Directions and Tools of the Economic Mechanism of State Regulation of Migration Processes in Ukraine]. *Problemy systemnoho pidkhdou v ekonomitsi*, no. 2 (2021): 23-29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-2-3>
- Vasylytsiv, T. H., Iliash, O. I., and Lupak, R. L. “Problemy ta zasoby konverhentsii sotsialnoi bezpeky v Ukraini ta YeS” [The Problems and Means of Convergence of Social Security in Both Ukraine and the EU]. *Biznes Inform*, no. 12 (2018): 8-14. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-12_0-pages-8_14.pdf
- Zherebylo, I. V. “Sotsialna polityka derzhavy yak rehuliator rozvytku sotsialnoi sfery: teoretyko-metodolohichni aspekty” [Social Policy of the State as a Regulator of Social Sphere Development: Theoretical and Methodological Aspects]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2020): 283-289. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-283-289>